

Kan en ægtefælle eller en anden nærtstående ansættes som ledsager efter servicelovens § 97?

af konsulent Erik Jappe

"Jeg ønsker at ansætte min svigermor som ledsager, men det vil kommunen ikke gå med til. Må kommunen sige nej til dette?"

"Min mand, der lider af demens, ønsker at ansætte mig som ledsager. Kan det lade sig gøre?"

Sådanne spørgsmål får vi jævnligt i DUKH fra borgere, der har fået bevilget en ledsagerordning efter servicelovens § 97 med 15 timer om måneden. Og det korte svar er: Jo, en ægtefælle eller en anden nærtstående kan godt ansættes som ledsager efter servicelovens § 97, men det vil være undtagelsen.

Hvad siger lovgivningen?

Efter [servicelovens](#) § 97 gælder det, at en borger, som er berettiget til ledsagelse, har ret til selv at udpege en person til at udføre opgaven. Kommunen skal så godkende og ansætte den udpegede person. Hovedreglen er, at der normalt ikke kan ske ansættelse af personer med en meget nær tilknytning til den, der er berettiget til ledsagelse. Det betyder, at når kommunen skal ind og godkende en ledsager, skal kommunen

- dels forholde sig til begrebet normalt,
- dels forholde sig til begrebet meget nær tilknytning.

Det er vores erfaring i DUKH fra de borgere, der kontakter os, at kommunerne ofte ikke foretager denne vurdering, men blot konstaterer, at det f.eks. ikke er muligt at ansætte en ægtefælle som ledsager.

Bemærk i øvrigt, at ved godkendelse af ledsagere til børn og unge mellem 12 og 18 år efter servicelovens § 45 skal kommunen foretage samme vurdering som for godkendelse af ledsagere til voksne.

Lidt historie

Ledsagerordningen efter serviceloven blev indført med virkning fra 1.7.1998 i forbindelse med vedtagelsen af daværende [servicelov](#). Indførelse af ledsagerordningen i lovens § 78 blev begrundet således i bemærkningerne til [L 229](#):

"Såvel kommuner som handicaporganisationer har i flere år peget på, at der har manglet hjemmel til at dække behov for ledsagelse af personer, som på grund af betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne ikke har kunnet færdes på egen hånd uden for hjemmet. Mangelen på en egentlig ledsageordning har således betydet et hul i den

række af foranstaltninger, som det offentlige har stillet til rådighed for at sikre normalisering og ligebehandling af personer med nedsat funktionsevne."

Med virkning fra 1.1.2005 blev ledsagerordningen ændret (se evt. [lovændringen](#)), idet der blev indført frit valg af ledsager. Samtidig blev denne betingelse indført:

"Der kan normalt ikke ske ansættelse af personer med en meget nær tilknytning til den, der er berettiget til ledsagelse."

Om baggrunden for indførelse af frit valg af ledsager stod der i bemærkningerne til [L 113](#):

"Forslaget om frit valg af ledsager er et led i regeringens politik om at give borgeren større ansvar for og frihed til at tilrettelægge fx sociale ydelser, så de svarer til borgerens behov. Med det frie valg af ledsager bliver ordningen mere fleksibel for de berettigede personer, der ønsker selv at vælge en ledsager."

Begrebet "normalt"

Der kan ikke ud af loven og bemærkningerne til loven eller andre steder læses noget om, hvad lovgiverne har tænkt ind i begrebet normalt. I DUKH læser vi det, som om lovgiverne ikke har villet udelukke, at der i undtagelsessituationer kan ansættes ledsagere med meget nær tilknytning til borgeren. Måske er der tænkt på, at det i en række tilfælde vil være den mest praktiske løsning at ansætte en nærtstående som ledsager.

Begrebet "meget nær tilknytning"

I servicelovens § 97 er anvendt udtrykket "meget nær tilknytning". I den tilhørende [ledsagerbekendtgørelse](#) er anvendt udtrykket "meget tæt tilknytning". I DUKH ser vi ikke nogen forskelle i de to udtryk. I [Vejledning om særlig støtte til voksne](#) er det anført i pkt. 18:

"Da ledsageordningen skal dække ledsagelse, der ligger ud over den ledsagelse, som en ægtefælle eller andre med nær tilknytning til brugeren ellers yder, kan der normalt ikke ske ansættelse af personer, der har nær tilknytning til brugeren af ledsageordningen."

Dvs. ordet "meget" er gledet ud. Da lov og bekendtgørelse er overordnet i forhold til ordlyden i en vejledning, vurderer vi i DUKH ikke, at ordvalget i vejledningen i praksis må medføre en stramning i forhold til, hvem der kan ansættes af personer som ledsagere.

Hvem har en meget nær tilknytning?

I bemærkningerne til [L 113](#) er det anført:

”Formålet med ledsageordningen har været at give brugeren mulighed for at deltage i selvvalgte aktiviteter uden altid at skulle være afhængig af hjælp fra familie eller venner. Ledsageordningen omfatter således som hidtil ledsagelse, der ligger ud over den ledsagelse, som en ægtefælle, samlever, andet familiemedlem eller ven normalt vil yde som en del af ægteskabet eller familierelationen eller venskabsforholdet. Der vil således normalt ikke kunne ske ansættelse af en ægtefælle eller andre med en meget nær tilknytning til borgeren.”

Dvs. her bliver der anlagt en ret bred fortolkning, hvor eks. venner kan udelukkes fra at blive ansat som ledsager hos en borger, hvis der er en nær tilknytning mellem borgeren og pågældende ven.

Daværende Det Sociale Nævn i Statsforvaltning Syddanmark har i en afgørelse taget stilling til, hvordan begrebet ”meget nær tilknytning” skal forstås. Fra afgørelsen:

”Det er nævnets vurdering, at personer med ”meget nær tilknytning” bør defineres som ægtefælle/samlever, forældre og børn, idet det er denne personkreds, som i andre sammenhænge kan være forpligtet til at deltage i forskellige praktiske opgaver i familien. Gode venner, kollegaer og fjernere familiemedlemmer anses derfor ikke for at være personer med en ”meget nær tilknytning” i lovens forstand.”

I DUKH vurderer vi, at det er betingelsen ”meget nær tilknytning”, der skal afklares og ikke relationen i sig selv. Samtidig vurderer vi, at en ægtefælle/samlever, forældre og børn normalt må anses for meget nært tilknyttede.

Eksempler fra praksis

I DUKH har vi set et eksempel på, at en ægtefælle til en dement midaldrende mand af en kommune var blevet god-

kendt som ledsager. Begrundelsen var, at manden havde en række særinteresser, hvor ægtefællen normalt ikke havde villet ledsage manden. Desuden betød mandens demens, at det kun var ægtefællen, som manden kunne rumme som ledsager. Han blev hurtigt utryg og forvirret, når ægtefællen ikke var med som ledsager.

Daværende Statsforvaltningen Hovedstaden, Det Sociale Nævn, har i 2011 gennemført Praksisundersøgelse ”[Om kommunernes bevilling af ledsageordning efter servicelovens § 97](#)”. Fra rapporten (s. 21):

”Kvinden ansøger om ledsagelse til arbejde, fysioterapeut og diverse arrangementer og får bevilget 15 timers ledsagelse om måneden. Kommunen beslutter af praktiske årsager, at kvindens ægtefælle kan ansættes som ledsager, idet hendes behov for ledsagelse ligger spredt ud på flere tidspunkter af dagen.”

Hvis der gives afslag

En afgørelse om godkendelse af en person som ledsager kan der klages over til Ankestyrelsen. Der skal foretages en konkret og individuel vurdering, og borgeren har krav på at få en begrundelse. Ligeledes skal kommunen give borgeren klagevejledning.

Afrunding

Med lovændringen i 2005 blev der indført frit valg af ledsager, men dog med visse begrænsninger. Hovedreglen er klar nok - der kan normalt ikke ske ansættelse af personer med en meget nær tilknytning til den, der er berettiget til ledsagelse.

På den anden side er der i praksis nogle tilfælde, hvor det er mest hensigtsmæssigt, at det er en meget nærtstående som f.eks. en ægtefælle, der ansættes som ledsager. Det er der med servicelovens § 97 mulighed for.